

Taller d'humanitat(s)

Conviure amb els clàssics per viure el present

Avui tenim assumit que quan parlem de directius i lideratge no hem d'oblidar mai que en darrer terme parlem de persones. La qualitat humana és rellevant per poder orientar-nos vers una bona direcció i un bon lideratge. Una de les maneres de treballar-la pot ser la indagació i la reflexió personals que es poden dur a terme a través de grans obres que ens posen en contacte amb emocions, passions, valors i ideals que conformen la condició humana. Aquestes grans obres ens poden ajudar a aproximar-nos millor a la complexa realitat de les nostres organitzacions (amb la presència del poder, l'ambició, l'honestedat, la integritat, els diners, l'excel·lència, el compromís i tants d'altres components de la condició humana...). Mitjançant un *Taller d'humanitat(s)* volem facilitar aquesta indagació i reflexió personals, i ajudar a compartir-les.

Objectius

- crear un espai de llibertat intel·lectual i vital
- per a directius i professionals
- on sigui possible reflexionar, dialogar i compartir
- en un clima de receptivitat, indagació i aprenentatge
- a partir d'un treball personal de lectura directa de textos o quadres rellevants i significatius
- amb el suport de persones disposades i capaces d'ajudar en aquest procés i facilitar-lo
- que ajudi a desenvolupar les capacitats d'escoltar, comprendre i dialogar
- i que permeti activar l'obertura de la ment i la sensibilitat
- per tal d'afavorir també el creixement com a professional i la millora en l'exercici del lideratge

Metodologia

- no es tracta d'assistir a conferències o classes magistrals, ni de fer debats literaris o erudits, sinó de participar en un diàleg a partir d'un mínim marc orientatiu
- la participació pressuposa la lectura del text corresponent a cada sessió, que serà la referència compartida per al diàleg i la indagació personal
- l'únic requeriment per poder participar en el Taller, per tant, és haver fet prèviament les lectures proposades
- el grup tindrà al voltant de 30 participants per tal de possibilitar un diàleg personalitzat

Taller d'humanitat(s)

ESADE, Curs 2015-2016

PRIMER TALLER: 1, 15 i 29 de febrer, 2016

Professora/facilitadora: **Laura Borràs**

La literatura és un potent laboratori de símbols. I els símbols -com li passa a la literatura, que està feta de paraules-, treballen amb un material virtual, però altament sensible: les analogies, els moviments mentals que, per associació, treuen a la llum altres realitats. Per això la literatura és un teló de fons molt interessant on poder treballar valors com ara l'empatia, el coneixement de l'altre, la capacitat de comprendre, de commoure's, en el sentit literal del terme, això és, de moure's amb algú. La literatura, certament, com un moviment interior, perquè alguna cosa es (com)mou dins nostre quan arribem a desentrellar els eixos interpretatius, quan arribem a descobrir els enigmes que tot text conté, quan arribem al gaudi de la llum, com a metàfora del coneixement assolit, de la comprensió.

Existeix la temptació de pensar que allò que no té una aplicabilitat immediata és inútil. Com ara la literatura, que -en essència, com un art de les paraules- es defineix per la seva gratuïtat. Podríem pensar que no ens cal i, tanmateix, sovint ens diu qui som, i de vegades fins i tot ens cura o ens salva. En el curs de l'any passat vaig fer servir George Steiner per reivindicar la valuosa i necessària «inutilitat» de la cultura, de la literatura. Recentment ha aparegut el manifest de Nuccio Ordine, publicat per Quaderns Crema, on també es reivindica la utilitat de l'inútil. Jo, com ell, “considero útil tot allò que ens ajuda a fer-nos millors”. L'escenari d'aquest curs, doncs, vol ser una àgora on el saber aplicat, orientat a la producció de riquesa i les obres literàries de la gran tradició occidental siguin els protagonistes, un espai que ens ajudi a fer-nos millors perquè ens permet treballar amb sentiments gens aliens a la naturalesa humana com ara la desobediència, la traïció, el desafiament, el dolor, la renúncia, la ràbia, la pena...

En aquest taller, el fil conductor serà la mort, les morts: d'absències i pèrdues en la vida quotidiana.

Hamlet: el dilema entre la vida i la mort.

T H E
Tragicall Historie of
H A M L E T,
Prince of Denmarke.

By *William Shakespeare.*

Newly imprinted and enlarged to almost as much
again as it was, according to the true and perfect
Coppie.

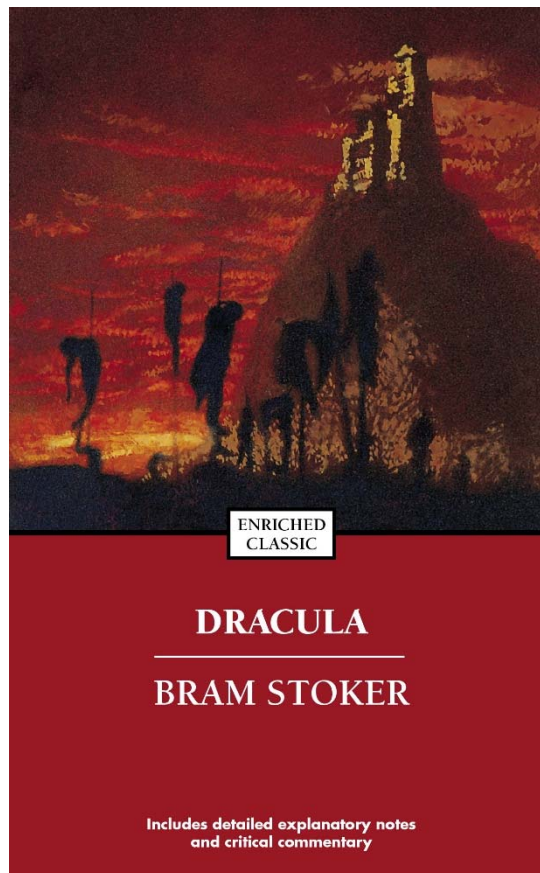

AT LONDON,
Printed by I. R. for N. L. and are to be sold at his
shoppe vnder Saint Dunstons Church in
Fleetstreet. 1616.

El clàssic de Shakespeare pot ser llegit en dimensions molt diverses i en relació a eixos temàtics que giren sobre la venjança, la traïció, l'amor o la mort. L'analitzarem des de la perspectiva de la decisió que el Príncep de Dinamarca haurà de prendre en relació al seu futur i al de les persones que l'envolten. I també farem una exploració cinematogràfica de les versions més contemporànies per tal d'analitzar el sentit del dilema.

SHAKESPEARE, W. "Hamlet", trad. cat. Joan Sellent, Quaderns Crema.
trad. esp. José María Valverde, Planeta.

Dràcula: la mort que no es resigna.

El protagonista de l'obra de Bram Stoker ha generat un interès tan extraordinari en la seva condició de no-mort que ha estat reescrit i portat al cinema fins a la societat. Finalment, resulta interessant veure l'apropiació contemporània de la figura del vampir i les múltiples i diverses configuracions cinematogràfiques en relació al protagonista de la novel·la original. Analtzarem algunes versions i en farem una lectura comparada.

STOKER, B. "Dràcula", trad. cat... *Dràcula*. Barcelona: Laertes, 2002.
trad. esp. Cátedra, Letras Universales, 2006.

La mort simbòlica

En aquesta antologia de textos diversos, en prosa i en vers, resseguirem algunes de les petites morts quotidianes, pèrdues, enyorances, coses que ens prenen o que perdem...Treballarem com seguim vivint amb la mort i les petites morts diàries.

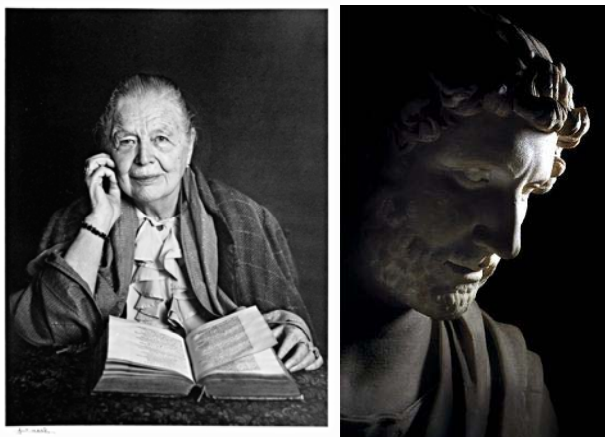
Antologia proporcionada per Laura Borràs.

Taller d'humanitat(s)
 ESADE, Curs 2015-16

SEGON TALLER: 4 d'abril i 18 d'abril; 2 de maig de 2016.
 Professor / facilitador: Xavier Antich

Acostar-se als clàssics és tornar a fer-se preguntes que interroguen sobre la humanitat de l'ésser humà i que continuen sent les preguntes que afecten a la nostra vida, als problemes que planteja l'acció moral i política, i als conflictes que sorgeixen en la relació amb els altres. Els clàssics, com les humanitats, tenen a veure amb l'experiència humana, en totes les seves dimensions i paradoxes: són experiències destil·lades en moments d'intensitat a partir dels quals és inexcusable la reflexió sobre la nostra pròpia experiència. A través de Marguerite Yourcenar, Francis Scott Fitzgerald i Primo Levi, aquest taller pretén apropar-se a algunes històries que, tot i ser singulars, són també en part col·lectives, i continuen interpel·lant-nos de manera directa, encara que el moment en què van tenir lloc formi part del passat.

PRIMERA LECTURA: *Memòries d'Adrià*, de Marguerite Yourcenar

La pròpia Yourcenar va provar d'explicar les motivacions que la van portar a escriure aquest llibre memorable i els objectius que perseguia: "Prendre una vida coneguda, conclosa, fixada per la Història (en la mesura en què pot ser-ho una vida), de tal forma que sigui possible abastar la seva corba completament; més encara, elegir el moment en què l'home que va viure aquesta existència l'avalua, l'examina i és per un instant capaç de jutjar-la. Obrar de tal manera que aquest home es trobi davant de la seva pròpia vida en la mateixa posició que nosaltres". I explicava la seva ambició, a l'hora d'encarar-se amb la vida de l'emperador romà: "Reconstruir des de dins allò que els arqueòlegs del segle XIX han fet des de fora". Escrites en primera persona, al final d'una vida intensa, les *Memòries d'Adrià* de Yourcenar són un clàssic del segle XX i ens acosten al moment decisiu, en qualsevol vida, del balanç i la recapitulació. Novel·la sobre el poder, la glòria, la mort i l'amor, és una meravellosa evocació de l'experiència viscuda i pensada, amb el pressentiment d'un final proper i de l'acabament, també, de tot un món.

Versions recomanades:

Memorias de Adriano (trad. cast., Julio Cortázar). Barcelona: EDHASA.

Memòries d'Adrià (trad. cat., Jaume Creus). Barcelona: Edicions 62 / La Butxaca.

SEGONA LECTURA: *El gran Gatsby*, de Francis Scott Fitzgerald

“Tota bona escriptura és nadar sota l’aigua i contenir la respiració”: ho va escriure Scott Fitzgerald en una carta, i val també per a aquest llibre prodigiós. En un passatge, el protagonista, Jay Gatsby, pregunta: “Que no es pot repetir el passat?” I de seguida contesta, amb una exclamació: “Però per suposat que sí!”. *El gran Gatsby*, l’obra mestra que el seu autor sabia que estava escrivint (“vull escriure quelcom nou, quelcom extraordinari i bell i simple i intricadament dissenyat”), ens acosta a l’auge i caiguda d’un impostor que viu els gloriosos i efervescents anys vint als Estats Units de Nord-Amèrica: l’era del jazz i del boom daurat d’un país i una època que sent la força imparable de la joventut, però que aviat viurà un daltabaix monumental. La novel·la parla dels diners, fins a l’extrem que podria pensar-se que en són el personatge principal, però, en realitat, també parla d’un moment històric i social molt concret que, amb el pas de les dècades, veurem repetir-se, com una mena de condemna cíclica. A més, el llibre presenta un dels més commovedors amors fallits de la literatura. Avui, per moltes raons, *El gran Gatsby* torna a ser una lectura d’una inquietant actualitat per comprendre moltes coses del nostre present incert.

Versions recomanades:

El gran Gatsby (trad. cat., Ramon Folch i Camarasa). Barcelona: Edicions 62 / La Butxaca.

El gran Gatsby (trad. cast., José Luis López Muñoz). Madrid: Alfaguara.

TERCERA LECTURA: *Si això és un home*, de Primo Levi

“*Si això és un home* –un llibre que tornarem a trobar el dia del Judici Universal– ofereix una imatge lleument atenuada de la infàmia, perquè el testimoni Levi explica escrupolosament el que va veure amb els seus propis ulls i, abans de carregar les tintes sobre l’extermini, com hauria estat tanmateix lògic i comprensible, hi al·ludeix amb pudor, com per respecte als qui van ser eliminats en l’extermini del qual ell, in extremis, se’n va lliurar. Aquesta és l’extraordinària herència de Primo Levi, que l’eleva per sobre de qualsevol prestació literària”. Són paraules de Claudio Magris sobre el llibre que Primo Levi va escriure a partir de la seva pròpia experiència com a deportat en el camp de concentració i extermini d’Auschwitz, on va estar tancat, en concret al Lager d’Auschwitz-Monowitz, des de 1943 fins a l’alliberament del camp.

El propi Levi ha explicat la gestació del llibre, mentre era al camp: “el dolor del record, el vell i ferotge neguit de sentir-me home, que m’assetja com un gos en l’instant en què la consciència emergeix de l’obscuritat. Aleshores agafo el llapis i el quadern i escric el que no sabia dir-li a ningú”. I trenta anys després, encara recordava: “tan fortament sentíem la necessitat de relatar, que havia començat a redactar el llibre allí mateix [...], tot i saber que de cap manera hauria pogut conservar aquests apunts gargotejats com millor podia; que hauria hagut de llençar-los de seguida, perquè si me’ls haguessin trobat a sobre m’hagués costat la vida. Però vaig escriure el llibre només que vaig sortir, en uns pocs mesos; fins a tal punt els records em cremaven per dins”.

Si això és un home va ser rebutjat per diverses editorials i, encara que va ser publicat el 1947, no es va exhaurir la minsa edició de 2.500 exemplars i el llibre va quedar sepultat en l’oblit. Avui és llegit a tot el planeta i s’ha convertit, amb justícia, en un clàssic indiscutible de la literatura del segle XX, d’una altura moral que molt pocs llibres han abastat.

Versions recomanades:

Si això és un home (trad. cat., Francesc Miravittles). Barcelona: Edicions 62 / La Butxaca.

Si esto es un hombre (trad. cast., José Luis López Muñoz). Madrid: Alfaguara.

Taller d'humanitat(s)
ESADE, Curs 2015-16

TERCER TALLER: 13 i 27 de juny; 11 juliol de 2016.

Professor / facilitador: Xavier Antich

Què vol dir mirar una obra d'art? Quines preguntes podem fer-nos, com a espectadors? Què ens diu l'art, i què ens diuen algunes obres, sobre la nostra vida i sobre el món, sobre les nostres inquietuds i problemes? Quines lliçons ètiques, polítiques o estètiques podem extreure de la contemplació d'algunes obres d'art? De quina manera l'art ens ajuda també a pensar, a fer més subtils les nostres observacions i anàlisis, a relacionar aspectes diversos, a trobar analogies i diferències? Per què l'art ens ajuda a créixer interiorment i a aprendre de la complexitat que caracteritza la nostra vida i la relació amb els altres? Proponem algunes pintures per fer-nos preguntes que tenen a veure amb tot això, i per dialogar, a propòsit i en presència de les obres, sobre algunes qüestions que ens importen.

Els participants en el taller rebran una presentació de les obres que es comentaran, així com alguns textos per orientar la reflexió sobre les obres.

PRIMERA SESSIÓ: 'Il tuffatore' de Paestum

Descoberta en 1968, en la necròpoli propera a la ciutat grega de Paestum, en el sud d'Itàlia, aquesta imatge va ser pintada en la part interior de la llosa que tanca una tomba al voltant de l'any 470 abans de Crist. Des d'aleshores, aquesta imatge ha provocat una fascinació difícilment resistible. A part del seu valor intrínsecament històric i artístic, ja que és l'única de les tombes gregues que han arribat fins a nosaltres decorada amb frescos de persones, la imatge té un poder simbòlic i metafòric indiscutible. Situada en el llindar incert entre la vida i la mort, molt lluny de l'espai en què actualment inscrivim les obres d'art, aquesta imatge ens parla de la inserció de l'art en els rituals culturals quotidians d'una col·lectivitat i continua interpel·lant-nos, dos mil cinc-cents anys després, amb la mateixa força, renovada, que ho feia quan va ser pintada. Quin estrany paper juga l'art en les estratègies que pretenen donar sentit a la mort? De què ens parla la imatge, avui, i de què parlava quan va ser feta? D'on prové la seva enigmàtica potència i la seva força expressiva? Ens parla, potser, de com una societat assumeix la mort i hi fa front? I nosaltres, avui, com assumim aquest fet i quina funció hi tenen les imatges i l'art? Serà la fotografia, com pensava Roland Barthes, la forma que té la societat contemporània per assumir la mort?

Obra de partida:

Il tuffatore de Paestum (c. 470 a.C.). Paestum: Museo Archeologico Nazionale

SEGONA SESSIÓ: L'univers femení en Botticelli. Les nimfes

Botticelli, a més de ser un molt exquisit pintor del Renaixement, va viure un moment prodigiós d'intensíssima relació entre les arts i els pensament i la literatura. Tota la seva obra està travessada d'un molt íntim i profund diàleg amb algunes preocupacions dels cercles neoplatònics de Florència, que van reprendre alguns temes de l'antiguitat grega i els van donar una nova vida. Entre aquests, de manera emblemàtica, la importància de l'amor i de la bellesa. En les seves obres, la figuració del cos femení hi ocupa un lloc destacadíssim, d'una influència gegantina en la concepció de la bellesa occidental. I, en aquest context, la figura de la nimfa n'ocupa el centre enigmàtic, i representa, com va saber intuir de forma genial Aby Warburg, un dels més brillants i heterodoxos historiadors de l'art del segle XX, un problema essencial: com pot una imatge carregar-se de temps? Aquest problema no només apunta a la possibilitat de la representació del moviment, sinó, també, a la vida de les imatges i a la seva pervivència a través de la memòria històrica. La qüestió de la representació de la nimfa, especialment en Botticelli, ens confronta a algunes qüestions fonamentals de l'art occidental, que intentarem pensar.

Obres de partida:

Botticelli: *La primavera* (1482). Florència: Uffizi.

Botticelli: *El naixement Venus* (1482). Florència: Uffizi.

Botticelli: *Venus i les tres Gràcies oferint presents a una jove* (1482). París: Louvre.

TERCERA SESSIÓ: *El retorn del fill pròdig*, de Rembrandt

Aquesta pintura, inspirada en la paràbola bíblica del fill que retorna penedit al pare, ja vell, per demanar-li perdó després d'haver fugit de la casa paterna, és una de les més intenses i enigmàtiques d'un Rembrandt, també ja vell, a pocs anys de la seva mort. Un pintor, d'altra banda, d'una intensitat poc habitual en la pintura europea i autor d'una obra, especialment en la seva darrera època, ja travessada d'enigmes. L'eloqüència de l'obra planteja, com sovint ho fan les pintures de Rembrandt, qüestions profundament humanes que afecten al cor de les relacions entre individus. Obra, a més, carregada d'una immensa potència meditativa i expressiva, continua interpel·lant-nos i reobrint algunes de les qüestions que afecten al cor de les relacions humanes: la relació amb els pares, el penediment, el perdó, la humiliació, la postració, la ceguesa.... Estranya vida, la d'algunes obres, que porten amb elles, a més, com aquí, d'un magistral domini de les formes, la capacitat de representar i desvetllar inexcusables interrogacions vitals.

Obra de partida:

Rembrandt: *El retorn del fill pròdig* (c.1662). Sant Petersburg: Museu de l'Ermitage